

Tria parentibus in educatione liberorum vitanda.

Primum.

Col. 3. 21.

Eph. 6. 4.

Itaque Sacerdos parentes commoneat, ut se liberis magistros præbeant virtutis, æquitatis, continentia, modestia & sanctitatis; triaque præsertim declinent, in quibus sæpè effundere consueverunt: primum, ne quid acerbius in liberos aut loquantur, aut statuatur, quod Apostolus in Epistola ad Colossenses ita præcipit: *a Patres, nolito ad indignationem provocare filios vestros, ut non pusillo animo fiant.* Nam periculum est ne fracto abjectoque animo sint, dum omnia timent. Quare illud præcipiat, ut nimiam severitatem effugiant, malintque liberos corrigere, quàm ulcisci.

22. *Quomodo parentes erga liberos remissi esse non debeant, neque eis ut nimis amplum patrimonium relinquunt, nimis laborare.*

Secundum.

Heli exemplum nimia parentum indulgentia.

1. Reg. 4. 18. sic & David. 2. Reg. 13. 20. 3. Reg. 1. 6.

Item mater filiorum Zebedei.

Matth. 20. Vide Amb. l. 1. de Fide ad Gracianum c. 3.

Tertium.

Huc referri possunt quæ habentur Eccl. 2. 18. 19. & 5. 12. 14. & 6. 2. 3.

Tob. 4. per totum.

Deinde, si qua culpa commissa est, cum necessaria sit castigatio & objurgatio, ne quid liberis per indulgentiam dissolutè remittant: sæpè enim filii parentum nimia lenitate & facilitate depravantur. Quamobrem à dissoluta indulgentia deterreat exemplo Heli summi Sacerdotis, qui, quòd in liberos indulgentior fuerat, *b* maximo supplicio est affectus.

Postremò, ne, quod fœdissimum est, in filiorum educatione ac doctrina præpostera consilia ineant. Etenim permulti in hac una cogitatione curaque versantur, ut opes, ut pecunias, ut lautum & amplum patrimonium liberis relinquunt; quos non ad religionem, non ad pietatem, non ad bonarum artium disciplinam, sed ad avaritiam & ad rem familiarem augendam cohortantur; nec de filiorum existimatione & salute sunt solliciti; dummodo pecuniosi sint & prædivites; quod quid dici, aut cogitari turpius potest? Ita fit, ut ad illos non tam rerum copias, quàm sua scelera & flagitia transferant, quibus tandem non ad Cælum se duces præbent, sed ad Inferorum supplicia sempiterna. Sacerdos igitur optimis præceptis parentes instituat, eosque ad *c* Tobia exemplum ad similem virtutem excitet; ut cum filios ad Deum cultum & sanctimoniam probè erudierint, ab iis etiam amoris & observantia & obsequii uberrimus fructus capiant.

DE QUINTO PRÆCEPTO.

CAPUT VI.

Non occides.

1. *Quis sit ejus doctrina, quæ hoc præcepto includitur, fructus & utilitas.*

Magna illa, quæ pacificis nominibus proposita est felicitas, a *Quoniam filii Dei vocantur*, Pastores maxime commovere debet, ut præcepti hujus disciplinam fidelibus diiigenter accuratèque tradant. Nam ad conciliandas hominum voluntates nulla melior ratio iniri potest, quàm si ejusmodi præcepti lex rectè explicata, ab omnibus ita, ut oportet, sanctè servetur; quoniam tum sperare licet, ut summa animi consensione conjuncti homines concordiam & pacem maxime colant.

Sed quàm necesse sit præceptum hoc explicari, ex eo perspicitur, quòd *b* unum in primis est, quod Deus hominibus interdixit; *c* Sanguinem, inquit, *requiram animarum vestrarum de manu cunctarum bestiarum, & de manu hominis.* In Evangelio etiam, (1) in quo primum veteres leges à Domino explicatæ sunt, in iis hæc prima est, de qua apud Sanctum Matthæum ita scriptum est: *d* *Didum est enim, non occides*: & reliqua, quæ hac de re eo ipso loco deinceps commemorantur.

Fideles præterea attentè libenterque præceptum hoc audire debent. Si enim ejus vim spectatur, ad vitam cuiusque tuendam valet; quoniam his verbis *Non occides*, homicidium omninò interdictum est. Itaque singuli homines tanta cum voluptate animi illud accipere debent, perinde ac si ira Dei proposita, gravissimisque aliis pœnis, nominatim prohibitum sit, ne quis eorum lædatur.

X 3

Er.

(1) *Quo* Ita legendum, ut est in Edit. Parav. & Lov. non *que*, ut in Rom. Lugd. & Ven. antiquis, non est cui Lector dubitet.

a Matth. 5. 9.

Homines quantum ex hoc præcepto commodi capiant.

Deus etiam ante legem homicidium interdixit.

b De quo Gen. 6. & 7. per solum.

c Genesis 9. 5.

d Matth. 5. 22.

Deus vitæ nostræ hoc præcepto conulit.

Ergo ut præceptum hoc auditu jucundum est; ita ejus peccati cautio, quod præcepto prohibetur, jucunditatem habere debet.

2. *Quid hoc præcepto cum vetetur, tum jubeatur.*

Cum autem hujus legis vim a Domino explicaret, in eo duo contineri ostendit: alterum, ne occidamus, quod à nobis fieri vetitum est; alterum, b quod facere jubemur, ut concordi amicitia, charitateque inimicos complectamur, pacem habeamus cum omnibus, cuncta denique incommoda patienter feramus.

3. *Licet bestiis vesci, & animalia occidere.*

In eo autem, quod cædes prohibetur, illud primum docendum est, quæ cædes sint ejusmodi, quæ hac præcepti lege non vetentur. Nam c bestias occidi prohibitum non est, quoniam si illis vesci à Domino hominibus est concessum, fas item est, eas occidi. Qua de re ita Sanctus Augustinus: *Cum audimus, inquit, Non occides, non accipimus, hoc dictum esse de fructibus, quia nullus est iis sensus; nec de irrationalibus, quia nulla nobis ratione sociantur.*

4. *Licet homines in judicio vel morti adjudicare, vel interimere.*

Alterum permissum cædis genus est, quod ad eos Magistratus pertinet, quibus data est necis potestas, qua ex legum prescripto judicioque in facinorosos homines animadvertunt, & innocentes defendunt. Quo in munere cum justè versantur, non modo ii cædis non sunt rei, sed huic divinæ legi, (1) qua cædes vetatur, maxime obediunt. Cum enim legi huic finis is propositus sit, ut hominum vitæ salutique consulatur; Magistratum item, qui legitimi sunt scelerum vindices, animadversiones eodem spectant, ut audacia & injuria supplicii repressa, tuta sit hominum vita. Quare David: *d In matutino, inquit, interficiebam omnes peccatores terræ, ut disperderem de civitate Domini omnes operantes iniquitatem.*

5. *Quomodo etiam, qui in bello justo occidunt, rei cædis non sint.*

Qua ratione ne illi quidem peccant, qui justo bello, non cupiditate aut crudelitate impulsus, sed solo publicæ utilitatis studio, vitam hostibus adimunt. Sunt præterea ejusmodi cædes, quæ nominatim jussu Dei fiunt. e Levi

fi-

(1) *Quæ cædes vetatur.* Edi, Patav. quæ cædes vetantur, Lugd. autem quæ cædes vetat.

a Matth. 5. 22. 23.
Exod. 21. 12. 13. 14.
Lev. 24. 17.
b Coloss. 3. 8. 18.
Eph. 4. 26.

Bestiarum cædes non est prohibita. D. Thom. in 2. 2. q. 64. art. 1.
c Gen. 9. 12.
Exod. 12. per totum & passim.
Aug. libri 1. de Civitate Dei. caput 20. Vide eundem de moribus Manich. lib. 2. caput 13. 14. 15.

Aug. ep. 154. ad Pablicol. & habetur 23. q. 5. caput de Occidendi. & in ep. 4. ad Maced. & habetur eadem q. caput Non est iniquitatis, & multa alia ib. Vide item. D. Thom. in 2. 2. q. 64. art. 2.

d Ps. 100. 22.

Bello justo licere homines occidere, colligitur ex Gen. 14. 15.
Exod. 17. 9. 10.
1. Reg. 14. 15. & 27. 51.
Luc. 3. 14.
e Exod. 32. 26.

filiis non peccaverunt, qui uno die tot millia hominum occiderunt: qua cæde facta, sic ad eos locutus est Moyses: a *Consecrastis manus vestras hodie Domino.*

6. *Hujus præcepti reus non est, qui hominem fortuito casu interimit.*

Nec verò hujus præcepti reus est, qui non spontè nec meditatò, sed fortuito hominem occidit. Qua de re in Deuteronomii libro ita est: b *Qui percusserit proximum suum nesciens, & qui heri & nudius tertius nullum contra eum odium habuisse comprobatur, sed abiisse cum eo simpliciter in sylvam ad ligna cædenda, & in successione lignorum securis fugerit manum, ferrumque lapsum de manubrio amicum ejus percusserit & occiderit &c.* Hæ cædes ejusmodi sunt, quæ quia non voluntate, neque de industria inferuntur, propterea non omninò in peccatis numerantur. Quod Sancti Augustini sententia comprobatur: (1) *Absit enim, inquit, ut ea, quæ aut propter bonum aut licitum facimus, si quidem præter nostram voluntatem quidquam mali acciderit, nobis imputetur.*

7. *Quomodo homicidii reus sit, qui casu cædem fecit.*

In quo tamen duabus de causis peccari potest: altera, si quis in re injusta occupatum hominem occiderit (exempli causa, si quis gravidam mulierem pugno vel calce) percuteret, ex quo abortus sequeretur: fuisset quidem illud præter percussoris voluntatem, non tamen præter culpam, cum illi non liceret ullo modo gravidam mulierem percutere.) c Altera, si non omnibus circumscriptis negligenter & incautè aliquem occiderit.

8. *Licet etiam salutis suæ tuendæ causam alterum occidere.*

Qua etiam ratione, si quis salutis suæ defendendæ causa, omni adhibita cautione, alterum interemerit, hac lege non teneri satis apparet. Atque hæ quidem, quas modò commemoravimus, cædes sunt, quæ hoc legis præcepto non continentur; quibus exceptis, reliquæ omnes prohibentur, sive homicidam quis spectet, sive qui occiditur; sive modos, quibus cædes fit.

9. *Nemini licet privata auctoritate cædem facere.*

Nam quod ad eos pertinet qui cædem faciunt, nemo planè excipitur; non divites, non potentes homi-

X 4

nes

(1) Hoc Augustini testimonium aliter se habet apud Maurin, & in Patav. Edit. Absit enim, ut quæ propter bonum aut licitum facimus, ut habemus, si quid per hæc præter nostram voluntatem cuiquam mali acciderit, nobis imputetur.

a Exodi 16.

b Deut. 19. 4. 5.

Fortuita cædes culpam, non habetur si in rei honesta & licite occupatione ea contingat. Vide dist. 5. caput Si quid.

Aug. ep. 154. ad Pablicol.

Videatur Trid. Synod. sess. 14. Decreto de Reformatione, caput 7.
Exod. caput 21. 22

c Sicut fuit peccatum Lamech.

nes, non domini, non parentes, sed delectu omni & discrimine remoto, occidere vetitum est omnibus.

10. *Nemo prorsus est, qui hac lege tutus esse non potest.*

Si verò ii spectantur, qui interficiuntur, ad omnes hæc lex pertinet: nec quisquam est tam humilis & abjectæ conditionis homo, quin legis hujus vi defendatur. Neque verò se ipsum interficere cuiquam fas est; cum vitæ suæ nemo ita potestatem habeat, ut suo arbitratu mortem sibi consciscere liceat; ideoque hujus legis verbis non ita præscriptum est: *Ne alium occidas*, sed simpliciter: *Ne occidas*.

11. *Quot modis hoc præceptum violari contingat.*

Sin autem multiplicem cædis faciendæ modum attendimus, nemo est, qui excipiat. Non solum enim suis cuiquam manibus, aut ferro, aut lapide, aut baculo, aut laqueo, aut veneno, vitam homini eripere non licet; sed consilio, ope, auxilio, aut alia quacumque ratione id fieri prorsus vetitum est. In quo summa tarditas stuporque Judæorum fuit, qui crederent se hoc præceptum servare, si manus tantum à cæde abstinerent. Sed homini Christiano, qui interprete Christo, didicit hanc legem spiritualem esse, nempe quæ non manus solum puras, sed animum etiam castum sincerumque nos habere jubet, illud non satis omnino est, quod illi satis cumulatè se præstare arbitrantur. Nam ne irasci quidem cuiquam licere, in Evangelio traditum est, cum dicat Dominus: *Ego autem dico vobis: Omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio: qui autem dixerit fratri suo, raca, reus erit concilio: qui autem dixerit fatue, reus erit gehennæ ignis.*

12. *Quomodo quis irascendo peccare, vel non peccare possit.*

Ex quibus verbis perspicuum est, eum culpa non carere, qui fratri succenseat, quamvis iram animo inclusam contineat; qui verò ejus iræ significationem aliquam dederit, graviter peccare: ac multò gravius, qui non vereatur durè fratrem accipere, & ei convicium facere. Et quidem hoc verum est, si nulla subsit irascendi causa; nam iræ causæ, quæ à *a* Deo *b* Legibusque conceditur, ea est, cum in eos animadvertimus, qui nostro imperio potestatique parent; si in eis sit culpa. Christiani enim hominis ira non à carnis sensibus, sed à Spiritu Sancto proficisci debet; *c* cum templa Sancti Spiritus, *d* in quibus Jesus Christus habitat, nos esse conveniat.

Judæorum quam stupidum fuerit de homicidio iudicium.

Matth. 5. 22.

Interpretatio verborum Christi ex D. Aug. l. 1. de Serma. Domini in mont.

Iusta ira.

a Ps. 45.

Eph. 4. 26.

b Viderur alludere ad id quod ait lex ff. ad Legem Juliani de Advoc. c. 1. Cor. 6. 19.

d Eph. 3. 17.

13. *Quomodo homines perfecte hanc legem observent, & quam multi in eam peccent.*

Multa præterea sunt à Domino tradita, quæ ad perfectam hujus legis rationem pertinent; qualia illa sunt: *a* Non resistere malo, sed si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam, præbe illi & alteram; & ei qui verul tecum (1) iudicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium: & quicumque te angariaverit mille passus, vade cum illo & alia duo. Ex his, quæ jam commemorata sunt (2), animadvertere licet, quàm proclives sint homines ad ea peccata, quæ hoc præcepto vetita sunt; quàmque multi reperiantur, qui si minus manu, animo saltem cædis scelus committunt.

14. *Quantum in sacris litteris homicidium Deus detestatur.*

Et quoniam huic tam periculoso morbo remedia in sacris litteris adhibita sunt, Parochi est officium ea diligenter fidelibus *b* tradere. Præcipuum autem illud est, ut intelligant, quam nefarium sit peccatum hominis cædes; idque vel *b* plurimis maximisque Sanctorum litterarum testimoniis perspicui potest: usque enim adeo homicidium detestatur Deus in Sanctis litteris, *c* ut à bestiis, hominum cædis pœnam se repetiturum dicat, *d* ac belluam quæ hominem læserit, occidi jubeat. Neque aliam ob causam à sanguine hominem abhorrere voluit, nisi ut omni ratione à nefaria hominis cæde & animum & manus abstineret.

15. *Quantum sit scelus hominis cædes, ratione demonstratur.*

Sunt enim homicidæ, humani generis, atque adeo naturæ hostes acerbissimi, qui quantum in eis est, universum Dei opus evertunt, cum hominem tollant, cuius causa in omnia, *e* quæcumque procreata sunt, se fecisse testatur. Imò verò in Genesi *f* cum prohibitum sit hominem occidi, quia illum Deus ad imaginem suam & similitudinem creavit, magnam Deo is injuriam facit, quasique violentas illi manus inferre videtur, qui ejus imaginem è medio tolit. Hoc divina animi cogitatione meditatus David, gravissimè de sanguinariis hominibus conquestus est illis verbis: *g* *Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem.*

(1) *Judicio contendere* Ita Vulgata & etiam Patav. Edit. quare redundat in Rom. Venet. & Lugdun. præpositio in, in iudicio contendere

(2) *Animadvertere* Ita Edition. omnes præter Rom. & Venet. antiq. quæ perperam habent animadvertit.

a Matth. 5. 39. Lucæ ubi non habet in dexteram, sed in maxillam D. Aug. ep. 5. ad Marcell.

Quam grave peccatum sit homicidium.

b Genesis 4. 10.

Exod. 21. 12.

Lev. 24. 12.

c Genesis 9.

d Exod. 21. 28.

D. Th. in 2. 2. q. 64. art. 5.

e Genesis 1. 26. vide D. Thom. in 1. p. q. 56. ar. 1. & 2.

f Genesis 9. 6.

g Ps. 13. 3.

Prov. 1. 16.

Isai. 59. 7.

Rom. 3. 15.

fundendum sanguinem; neque simpliciter dixit: *Occidunt*, sed, *Effundunt sanguinem*: quæ verba ad detestabilis illius sceleris amplificationem, immanemque illorum crudelitatem ostendendam protulit: utque declararet in primis, quàm præcipites alii diabolico quodam impulsu ad facinus ferantur, dixit: *Velocès pedes eorum*.

16. *Quid in hoc præcepto Deus faciendum imperet.*

Jam verò, quæ in hoc præcepto servanda esse Christus Dominus jubet, eò spectant, ut a pacem cum omnibus habeamus: ait enim, cum hunc locum interpretaretur: *b Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adversum te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offers munus tuum; & quæ requuntur. Quæ ita à Parocho explicabuntur, ut doceat, sine ulla exceptione omnes charitate complectendos esse: ad quam in hujus præcepti explicatione fideles, quàm maximè poterit, incitabit, quòd in eo proximi diligendi virtus maximè elucet. Cùm enim odium hoc præcepto aperte vetetur, quoniam *c qui fratrem suum odit, homicida est*; certè illud consequitur, ut amoris & charitatis præceptum detur.*

17. *Quæ officia sint charitatis, quæ hoc præcepto continentur.*

Cùm hac lege de charitate & amore præceptum sit, tùm omnium etiam illorum officiorum, atque actionum, quæ charitatem ipsam consequi solent, præcepta traduntur. *d Charitas patiens est*, inquit Divus Paulus; patientia igitur nobis præcipitur, e in qua nos animas nostras possessuros esse salvator docet. Beneficentia deinde charitatis comes est & socia, quoniam *f charitas benigna est*. Benignitatis autem atque beneficentiæ virtus latè patet, ejusque officium in iis rebus maximè versatur, ut pauperibus suppeditemus res necessarias, cibum esurientibus, sitientibus potum demus, nudos vestiamus; & quo quisque opis nostræ magis indiget, eò in illum plus liberalitatis conferamus.

18. *Quomodo omnium charitatis officium perfectissimum sit inimicorum dilectio.*

Hæc beneficentiæ & bonitatis officia, quæ per se sunt illustra eò (1) fiunt illustriora, si inimicis præsententur. Ait enim Salvator: *g Diligite inimicos vestros, benefacite iis qui oderunt vos*: quod etiam Apostolus monet

(1) *Fiunt* Edit. Patav. *fiunt*.

Ps. 13. 3.

Pax & dilectio mutua servanda.

a Rom. 12. 13.

Heb. 12. 14.

b Matth. 5. 23. 24.

Amb. l. 1. Offic. caput 48.

c Joan. 3. 15.

d 1. Cor. 13. 5.

Quomodo charitas hæc omnia sit, vide D. Thom. in 2. 2. q. 23. art. 4. ad 2.

e Lucæ 21. 19.

Beneficentia & ejus officium.

Vide D. Th. in 2. 2. q. 3. art. 1.

f 1. Cor. 12. 5.

D. Th. in 2. 2. q. 25. art. 8. & 9.

g Matth. 5. 44.

net illis verbis: *a Si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si sitit, potum da illi; hoc enim faciens, carbones ignis congeres super caput ejus: noli vinci à malo, sed vince in bono malo*. Denique si charitatis legem spectemus, quæ benigna est; omnia, quæcumque ad mansuetudinem, lenitatem, aliasque id generis virtutes pertinent, officia colere, ac lege præscribi intelligemus.

19. *Qua præcipue re charitas proximi, quæ hic imperatur, elucescat.*

At verò longè omnium præstantissimum officium quod charitatis plenissimum est, in quo maximè nos exercere convenit, illud est, ut injurias, quas accepimus, æquo animo remittamus atque condonemus. Quod ut planè efficiamus, sæpè nos divinæ litteræ, ut antea dictum est, monent atque hortantur; cùm non beatos solum eos dicant, qui ita prorsus faciunt; sed erratorum etiam veniam iisdem à Deo datum affirmant: qui verò hoc ipsum facere negligunt, aut omninò recusant, illam non consequuntur. Sed quoniam ulciscendi libido hominum mentibus ferè insita est, Parochus maximam in eo diligentiam ponat necesse est, ut injuriarum oblivisci, easque remittere Christianum hominem oportere, non doceat solum, sed penitus etiam fidelibus persuadeat. Cùmque hac ipsa de re apud sacros Scriptores multa fiat mentio, eos consulat ad refellendam eorum pertinaciam, qui ulciscendi cupiditate animo obstinato sunt atque obfirmato argumenta in promptu habeat, quæ illi Patrès gravissima & ad eam rem maximè accomodata piè adhibuerunt.

20. *Quibus præsertim rationibus odium reprimendum sit, induvendique sint fideles ad injuriarum oblivionem.*

Verùm hæc potissimum tria explicanda sunt. Primum est, ut, qui se injuriam accepisse putat, ei maximè persuadeatur, illum detrimenti aut injuriæ præcipuum causam non fuisse, quem ipse ulcisci cupit. Sic admirabilis illè Job fecit, qui à Sabæis hominibus, à Chaldæis, & à dæmonè graviter latus, nulla tamen eorum habita ratione, ut vir rectus & homoladmodum pius, rectè pièque iis verbis usus est: *b Dominus dedit, Dominus abstulit*. Itaque patientissimi illius viri oratione & exemplo Christiani homines sibi persuadeant, quod verissimum est, omnia quæcumque in hac vita patimur à Domino, qui justitiæ omnium misericordiæque parens est & auctor, proficisci.

a Rom. 12. 10. 21.

Prov. 25. 21.

1. Cor. 13. 4.

Condonandas esse injurias, hæc loca Scripturæ demonstrent.

Deut. 32. 35.

1. Reg. 25. 51. 33. 26.

& 24. 5. 7. 8.

2. Reg. 9. 20.

Ps. 7. 5.

Ecl. 28. ac per totum.

Isai. 58. 6.

Matth. 6. 14. 15.

Marci 11. 21. 26.

Lucæ 6. 38.

Act. 7. 60.

Vide Tertulian. in Apologia caput 31. & 37.

D. Aug. tractatu 81.

in Joan. & libri 5.

Hom. 6. & serm. 61.

de Temp.

de Temp.

Prima ratio reprimendi odii.

Non potest habere concordiam cum Christo, qui discors voluerit esse cum Christiano.

Job 1. 21. & 1. 10.

21. *Homines, nos persequentis, Dei ministri ac satellites sunt, quamvis id ex mala voluntate faciant.*

Neque verò ille nos (quæ ejus est immensa benignitas) ut inimicos punit, sed a uti filios corrigit & castigat. Nec profectò si rectè animadvertimus, in hisce rebus homines aliud omninò sunt, nisi ministri & quasi satellites Dei: & quamquam homo potest malè aliquem odisse, pessimèque illi cupere; tamen ei, nisi permissu Dei, nocere nullo modo potest. Hac ratione b adductus Joseph, fratrum impia consilia, sic David injurias sibi à Semei illatas, æquò animo tulit. Ad hanc item rem illud argumenti genus valde pertinet, quod Sanctus Chrysostomus graviter atque eruditè pertractavit, neminem scilicet, nisi à se ipso lædi. Nam qui se injuriosè tractatos esse opinantur, si rem recta secum via reputent, comperient profectò, nullam se ab aliis injuriam aut damnum accepisse. Etsi enim, quibus ipsi læduntur, ea extrinsecus eveniunt; tamen se maximè ipsi offendunt, cum animum odio, cupiditate, invidia nefariè contaminant.

22. *Quæ ad eos commoda proveniant, qui injurias libenter condonant.*

Alterum est, quod duo præcipua commoda completitur, quæ ad illos pertinent, qui pio erga Deum studio adducti, injurias libenter remittunt. Quorum primum illud est, c quod aliena debita remittentibus promissit Deus fore, ut ipsi etiam peccatorum veniam impetrent: ex quo promisso quàm gratum illi sit hoc pietatis officium, facillè apparet. Alterum commodum est quod nobilitatem quamdam & perfectionem assequimur; quoniam condonandis injuriis quodammodo Dei similes efficitur, d qui solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super justos & injustos.

23. *Quæ & quot incommoda ex odio inimicorum proveniant.*

Postremò explicanda sunt incommoda illa, in quæ nos tunc incidimus, cum injurias quæ nobis illatæ sunt, condonare nolumus. Itaque Parochus illis, qui sibi in animum inducere non possunt, ut animi his ignoscant, ob oculos ponat, odium non solum peccatum grave esse, sed etiam diuturnitate peccandi gravius inhærere. Cum enim is, in cujus animo hic affectus insederit, inimici sui sanguinem sitiatur, illius ulciscendi spe plenus, dies noctesque in perenni quadam mala mentis agitatione ita versatur, ut numquam à cædis aut nefariæ alicujus rei cogitatione cessare videatur. Quo fit, ut is vel numquam vel

ma-

Penas omnes & afflictiones divinitus hominibus immiti ad certam aliquam utilitatem, omnibus debet esse persuasissimum.

Amos 3. 6.

a Prov. 3. 11.

Heb. 12. 6.

Apoc. 3. 19.

b Gen. 45. 5. 6. 7.

2 Reg. 16. 10. 11. 12.

Chrysostomo tonio 5. & in Homilia quod nemo læditur nisi à se ipso.

Secunda ratio inducens ad injuriam oblivionem.

c Matth. 6. 14. & 18. 33.

d Matth. 5. 45.

Lucæ 6. 27.

Tertia ratio.

Odii perversitas. Vide

D. Th. in 2. 2. q. 34.

art. 3. & 4. & 11. 10.

maximo negotio ad id impellatur, ut aut prorsus ignoscat, aut aliqua saltem ex parte injurias remittat. Quare meritò vulneri comparatur, cui telum infixum hæret.

24. *Multa peccata ex odio nasci demonstratur.*

Multa præterea incommoda & peccata sunt, quæ hoc uno odii peccato, quasi vinculo quodam juncta tenentur. Ideoque Divus Joannes in hanc sententiam ita dixit: a *Qui fratrem suum odit, in tenebris est, & in tenebris ambulat, & nescit quò eat: quia tenebræ obcæverunt oculos ejus.* Itaque sæpius labatur necesse est. Etenim quo pacto fieri potest, ut dicta aliquis aut facta illius probet, quem oderit? Hinc temeraria & iniqua judicia existunt, iræ, invidiæ, obrectationes, & alia ejusmodi; quibus illi quoque implicari solent, qui aut cognatione aut amicitia juncti sunt. Itaque sæpè fit, ut ex uno peccato multa existant. Neque injuria dicitur b hoc peccatum esse diaboli; quandoquidem c ipse ab initio homicida fuit. Quamobrem Dei Filius Dominus noster Jesus Christus, cum sibi mortem Pharisæi afferre cuperent, d illos à patre diabolo genitos esse dixit.

25. *Remedia adversus peccatum odii.*

Sed præter hæc, quæ dicta sunt, unde sceleris hujus detestandi rationes peti possunt, alia quoque remedia, & ea profectò maximè oportuna, sanctarum litterarum monumentis tradita sunt. Ac primum omnium remedium & maximum est Salvatoris nostri exemplum, quod ad imitandum nobis proponere debemus. Is enim, cum e ne minima quidem peccati suspicio in eum cadere posset, virgis cæsus, spinis coronatus, & cruci denique affixus, eam habuit orationem plenissimam pietatis: f *Pater, dimitte illis, non enim sciunt, quid faciunt: cujus sanguinis aspersionem testatur g* Apostolus melius loquentem, quàm Abel.

Alterum autem remedium ab Ecclesiastico propositum est, ut mortem atque illum Judicii diem recordemur: h *Memorare*, inquit ille, *novissima tua, & in æternum non peccabis.* Quæ sententia eodem spectat, ac si dicat: Illud sæpè etiam atque etiam cogita, brevi fore ut mortem obeas: proinde, quia tali tempore tibi optatissimum erit & maximè necessarium summam Dei misericordiam impetrare; eam tibi ob oculos jam nunc perpetuòque proponas necesse est: ita enim fiet, ut (i) immanis illa ul-

(i) Immanis. Ita profectò legendum; non esse ut in Edit. Rom. & utraque Ven. antiquiore, immunita.

a 1. Joan. 2. 14.

b 1. Joan. 3. 10. 11.

c Joan. 8. 44.

Diabolus homicidii & odii verus parens.

d Joan. 8. 44.

Christi exemplum valet ad reprimendum odium.

e Isai. 53. 9.

Joan. 8. 46.

f 1. Pet. 2. 2.

g 1. Joan. 3. 5.

h Lucæ 23. 34.

i Heb. 12. 24.

Novissimorum memoria valet ad odium reprimendum.

b Eccl. 7. 40.

ciscendi cupiditas tibi exhauriatur; cum ad misericordiam Dei implorandam nullum aptius majusque remedium invenias, quam oblivionem injuriarum, & amorem in eos, qui te aut tuos re aut oratione violarint.

DE SEXTO PRÆCEPTO.

CAPUT VII.

Non mœchaberis.

1. Quò pertineat istud præceptum, quaque ratione à Parochis tractandum sit.

Quoniam viri & uxoris vinculum arctissimum est, & nihil utrique jucundius accidere potest, quam intelligere se mutuo quodam & singulari amore diligere; contra, nihil molestius, quam sentire à se debitum & legitimum amorem alio transferri, rectè quidem atque ordine illam, quæ hominis vitam à cæde tuetur Legem, hæc, quæ de mœchia sive adulterio est, consequitur; ut sanctam illam & honorabilem matrimonii conjunctionem, unde magna charitatis vis existere solet, nemo ullo adulterii scelere violare aut dirimere audeat. Sed tamen in hac ipsa re explicanda cautus admodum sit Parochus, & prudens, & tectis verbis rem commemoret, quæ moderationem potius desiderat, quam orationis copiam. Verendum est enim, ne, dum is latè atque copiosè nimis explicare studet quibus modis homines ab hujus legis præscripto discedant; in illarum rerum, sermonem fortè incidat, unde excitandæ libidinis potius materia, quam restinguendæ illius ratio emanare solet.

2. Quæ in hoc præcepto jussa comprehendantur. Sed quoniam hoc præcepto multa continentur, quæ præmittenda non sunt; ea suo loco explicabuntur à Parochis. Ejus igitur duplex vis est: altera, quæ disertis verbis adulterium vetatur: altera, quæ eam sententiam inclusam habet, ut animi corporisque castitatem colamus.

3. Quid sub nomine Mœchiæ seu adulterii hic prohibeatur. Ut autem ab eo quod prohibitum est, docendi initium summat; adulterium est legitimi thori injuria, sive alienus sive proprius ille sit. Etenim si maritus cum

Quare post præceptum de homicidio illud ponatur, quod ad adulterium spectat.

De adulterio rectè & moderatè est loquendum.

Quid sit adulterium. Grat. 36. q. 1. c. 2. Cum verò.

cum muliere soluta rem habet, suum ipse thorum violat: si verò solutus vir alienam cognoscat uxorem, adulterii labe thorus alienus inquinatur. Hoc verò adulterii interdicto omnia prohiberi, Divus Ambrosius & Augustinus auctores sunt, quæcumque inhonesta sunt & impudica. In hanc sententiam hæc verba accipienda esse, ex Sacris litteris tum veteris tum novi Testamenti licet colligere. Nam præter adulterium alia libidinis genera apud Moysen puniuntur.

4. Variæ libidinum species, quæ in Scripturis numerantur.

Est Judæ in a Genesi judicium in nurum suam: est præclara illa in b Deuteronomio Moysis lex, ne de filiabus Israël ulla esset meretrix: extat præterea Tobix ad filium ejusmodi adhortatio: c Attende tibi fili mi ab omni fornicatione. Ecclesiasticus item, d Erubescite, inquit, à respectu mulieris fornicariæ: in Evangelio etiam Christus Dominus inquit, e de corde exire adulteria & fornicationes, quæ coinquant hominem. Apostolus verò Paulus hoc vitium sæpè multis gravissimisque verbis detestatur: f Hæc est, ait, voluntas Dei sanctificatio vestra, ut absineatis vos à fornicatione; & g Fugite fornicationem, & h Ne commisceamini fornicariis: & i Fornicatio autem, & omnis immunditia, aut avaritia, nec nominetur in vobis: & k Neque fornicarii, neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores Regnum Dei possidebunt.

5. Cur præcipue in hoc præcepto adulterii sit facta mentio.

Præcipue verò ob eam rem adulterium disertè vetitum est, quia præter turpitudinem, quæ illi cum aliis intemperantiæ generibus communis est, injustitiæ quoque peccatum non solum in proximum, sed etiam in civilem societatem adjunctum habet. Est illud item certum qui se à cæterarum libidinum intemperantia non abstinere, eum ad hanc, quæ adulterii est, incontinentiam facile labi. Quare hoc adulterii interdicto facilè intelligimus, omne impuritatis & impudicitæ genus, quo polluitur corpus, prohiberi. Immo verò omnem intimam animi libidinem hoc præcepto vetitam esse, tum ipsius legis vis significat, quam spiritualem esse constat; tum Christus Dominus docuit illis verbis: l Audistis, quia dictum est antiquis, Non mœchaberis: ego autem dico vobis, quia omnis, qui viderit mulierem ad concupiscendam eam, jam mœchatus est eam in corde suo. Hæc sunt, quæ fidelibus publicè tradenda duximus; si tamen ea addantur, quæ à Sancta Tridentina Synodo in adulteros, & eos, qui scorta & pellices alunt, decreta sunt,

Hoc præcepto omnem impuram libidinem prohiberi.

D. Amb. lib. 1. Offic. cap. 50. in fine. D. Aug. q. 71. super Exod.

D. Thom. in 2. 2. q.

152. art. 1.

a Gen. 38. 14.

b Deut. 23. 16.

c Tob. 4. 13.

d Eccl. 41. 25.

e Matth. 15. 19.

f 1. Thes. 4. 3.

g 1. Cor. 6. 18.

h 1. Cor. 5. 9.

i Eph. 5. 3.

k 1. Cor. 6. 9.

Cur Legislator omnem impuram libidinem prohibiturus, peculiariter adulterii meminerit.

Voluntas pro facto hic habetur.

l Matth. 5. 28. 29. Trid. Syn. sess. 24. & 8. de Ref.